

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie o príprave Integrovaného strategického plánu pre energetické technológie (SET) — Urýchlenie transformácie európskeho energetického systému“

[C(2015) 6317 final]

(2016/C 133/06)

Spravodajca: Mihai MANOLIU

Európska komisia sa 15. júla 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom dokument

„Oznámenie Komisie o príprave Integrovaného strategického plánu pre energetické technológie (SET) – Urýchlenie transformácie európskeho energetického systému“

[C(2015) 6317 final].

Sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 2. februára 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 514. plenárnom zasadnutí 17. a 18. februára 2016 (schôdza zo 17. februára) prijal 172 hlasmi za, pričom 6 členov hlasovalo proti a 9 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV opakovane potvrdzuje svoj pevný záväzok podporovať energetickú úniu (doložka o solidarite, prenos energie ako ekvivalent piatej slobody, energetická účinnosť na prvom mieste, prechod na udržateľnú spoločnosť produkujúcu nízke emisie CO₂) a európsky energetický dialóg, pričom presadzuje čo najúčinnejšie uplatňovanie plánu SET.

1.2. Táto ambícia sa môže zrealizovať prostredníctvom spoločného a koherentného prístupu a prostredníctvom spolupráce medzi aktérmi zapojenými do energetickej politiky, ako aj koordinácie programov v oblasti výskumu a inovácie, pričom je potrebné podporiť čo najrýchlejšie uvádzanie technológií udržateľného a ekologického získavania energie na trh.

1.3. EHSV sa domnieva, že najdôležitejšou úlohou je vedecko-technický vývoj technológií a inovácií, ako aj podpora faktorov, ktoré podnecujú nové myšlienky a koncepcie obsiahnuté v **Európskom strategickom pláne pre energetické technológie (SET), ktorý je potrebný pre urýchlenie transformácie európskeho energetického systému.**

1.4. Musia však byť doplnené o mandát, o ktorom treba viesť diskusie so zainteresovanými stranami, o opatrenia týkajúce sa účasti na integrovanom pláne, ako aj o akčný plán pre investície využívajúce zdroje EÚ, ako aj vnútroštátne, regionálne a súkromné zdroje, prostredníctvom Európskej aliancie pre energetický výskum (EERA) a Európskych priemyselných iniciatív (EII) v snahe podporiť dosiahnutie cieľov.

1.5. EHSV sa domnieva, že v nasledujúcich rokoch bude urýchlenie transformácie európskeho energetického systému rozhodujúcou výzvou pre Európu so zreteľom na boj proti zmene klímy, v záujme zvýšenia konkurencieschopnosti a hospodárskej príťažlivosti Európy, ako aj v snahe zaručiť bezpečnosť zásobovania spotrebiteľov (veľkých alebo malých) za dostupné ceny (stanovené transparentným spôsobom).

1.6. Nová energetická politika musí byť podľa EHSV založená na rozvoji kľúčových odvetví (vymedzených na základe dialógu a spolupráce) v oblasti výskumu a inovácií, ako aj na odbornej príprave pracovníkov, ktorí budú nové technológie používať.

1.7. EHSV sa domnieva, že na to, aby sa mohli splniť očakávania Európanov, je nevyhnutné zaujať k energetike koherentný a holistický prístup prostredníctvom spolupráce medzi štátmi a dobre fungujúceho vnútorného trhu s energiou. Potrebné sú rozsiahle investície do technologického výskumu a infraštruktúry a investori potrebujú predvídateľný a realizovateľný politický rámec, ktorý bude vymedzený na základe presnej analýzy rozvojových priorít, možností udržateľného a dostupného financovania, konkurencieschopnosti európskeho priemyslu a v neposlednom rade na základe želaní občanov.

1.8. Plán SET musí byť konkrétny a ukotvený v európskej realite. EHSV zastáva názor, že ak nové energetické technológie spôsobujú zvýšenie konečných cien týkajúcich sa energie a ak politické rozhodnutia majú za následok zvýšenie cien energie, občania oprávnené očakávajú, že sa prijímú nápravné opatrenia. Zapojenie spotrebiteľov musí byť konkrétne a trvalé, a proti energetickej chudobe sa musí bojovať prostredníctvom opatrení v oblasti sociálnej politiky a prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy.

1.9. Európske skúsenosti ukázali, že presadzovanie technológií na výrobu energie s nízkymi emisiami CO₂ bez zohľadnenia nákladov a vyspelosti technológií neprináša presvedčivé výsledky, ale naopak, spôsobuje, že vnútornému trhu s energiou hrozí kolaps.

1.10. EHSV sa domnieva, že technológie na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov môžu ponúknuť významné možnosti a riešenia, ktoré by sa mali podporovať prostredníctvom ukázkových projektov, ako aj šírením úspešných príkladov. Treba však mať na zreteli aj iné technológie s nízkymi emisiami CO₂: ekologické uhľové technológie, skladovanie energie (vrátane elektrickej energie), prispôsobenie spotreby dopytu, využívanie uhlíka a vodíka, kombinovaná výroba tepla a elektriny a klimatizácia v mestách, jadrové štiepenie a fúzia.

1.11. EHSV taktiež opätovne žiada, aby sa v celej Európe inicioval verejný dialóg o energetickej otázke (európsky dialóg o energetike) s tým cieľom, aby si občania a celá občianska spoločnosť osvojili transformáciu energetiky a boli ochotní hradiť náklady na rôzne technológie, ako aj náklady vyplývajúce z politických rozhodnutí prijatých na základe realizovaných výskumov. Dialóg musí prebiehať na všetkých úrovniach riadenia. Za posledných desať rokov sa európska úroveň v čoraz väčšej miere zameriavala na ciele EÚ znížiť mieru emisií skleníkových plynov, pričom uplatňovanie tejto politiky je v právomoci členských štátov. Táto skutočnosť viedla k nekoherentnosti vnútroštátnych politík.

1.12. EHSV sa domnieva, že je potrebné ísť ďalej cestou integrácie vnútorného trhu prostredníctvom rozvíjania európskeho prístupu v oblasti dodávok energie a vytvárania skutočnej solidarity. Medzistupeň predstavuje vznik regionálnej úrovne, ktorá je potrebná na posilnenie spolupráce v tejto oblasti a ktorá by mala byť pružná a schopná podporovať inovatívne riešenia, pokiaľ ide o optimalizáciu výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov koordinovanej v reálnom čase.

1.13. EHSV sa domnieva, že treba prijať opatrenia na integráciu rôznych spôsobov výroby energie (vrátane tých, ktoré vychádzajú z technologického výskumu) do trhov s energiou, ako aj opatrenia týkajúce sa riešenia otázok, ktoré súvisia s pripojením k sieťam, ich rovnováhou a zaťažením.

1.14. EHSV podporuje intenzívnejšie investície a uskutočňovanie výskumu a vývoja v oblasti uskladňovania a lepšiu európsku súčinnosť v tejto oblasti v záujme toho, aby sa znížili náklady na transformáciu energetiky, zaistila sa bezpečnosť dodávok energie (prepojenie európskych energetických sietí) a aby sa európske hospodárstvo stalo konkurencieschopnejším.

1.15. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na význam plynu v energetickom mixe a jeho dôležitosť z hľadiska energetickej bezpečnosti pre občanov. EHSV žiada, aby sa povzbudzovalo skladovanie v záujme toho, aby členské štáty disponovali spoločnými zásobami. Taktiež treba využiť veľký potenciál na zlepšenie energetickej účinnosti v budovách a v doprave.

1.16. EHSV si myslí, že posilnením financovania výskumu a inovácie sa môže stimulovať hospodársky rast a tvorba nových pracovných miest v EÚ. Koherentnosť trhu s energiou sa môže zabezpečiť prostredníctvom nového riadenia v oblasti energetiky (na základe národných plánov), pričom európsky dialóg je pre to nevyhnutným predpokladom.

1.17. Výbor sa domnieva, že plán SET prispeje k lepšej koordinácii a novému riadeniu európskeho energetického systému, pričom však treba zabrániť duplicitě, ku ktorej v minulosti dochádzalo, a zabezpečiť, aby sa zakladal na reálnych a transparentných údajoch. Tento plán posilní základné európske prvky, ako sú metóda Spoločenstva, európska demokracia v praxi, hospodárska súťaž, spolupráca a solidarita, Európa v celosvetovom riadení.

1.18. EHSV poukazuje na dôsledky plánu SET z hľadiska ich vplyvu na občanov, najmä v oblasti pracovných miest a potrebnej kvalifikácie. V tejto súvislosti treba zohľadniť aj otázky týkajúce sa autorských práv.

2. Kontext stanoviska

2.1. Členské štáty EÚ majú k dispozícii rozdielne zdroje energie a infraštruktúru, spoločným cieľom je však dekarbonizácia energetického odvetvia. Diskusie o transformácii energetiky sa musia týkať týchto otázok: noví aktéri a nové obchodné modely v oblasti ropy, plynu a elektrickej energie, dynamika politického prostredia a vplyvy v oblasti investícií, regulácia trhov s energiami, vplyv technologickej inovácie na energetické systémy, demontáž starých tradičných zásobníkov energie, výzvy a možnosti vyplývajúce z nového modelu riadenia v rámci energetického priemyslu.

2.2. Ide o naliehavý problém. EÚ zažíva v súčasnosti mimoriadne veľké zmeny v oblasti energie a európska ekonomika a zraniteľní spotrebiteľia čelia zvyšujúcemu sa riziku v súvislosti s nespoľahlivým zásobovaním a vysokými cenami energie.

2.3. EHSV má v úmysle podporiť spoločnú európsku energetickú politiku, ktorá bude schopná zaistiť bezpečnosť dodávok energie, technologické priekopníctvo v oblasti integrácie na trh s energiou vyrobenou z obnoviteľných zdrojov, energetickú účinnosť, znižovanie spotreby, rozvoj infraštruktúry, náklady riadne zohľadnené v cene pre konečného spotrebiteľa a v neposlednom rade všeobecné náklady na príslušný energetický mix, ako aj finančné prostriedky (verejné alebo súkromné) určené na pokrytie týchto nákladov.

2.4. Výbor sa v tejto súvislosti zameria na prostriedky poskytnuté z EIB, programu transeurópskych energetických sietí, európskeho plánu na oživenie hospodárstva, Európskeho fondu 2020 pre energetiku, zmenu klímy a infraštruktúru (fond Marguerite), ako aj na prostriedky poskytnuté prostredníctvom nástrojov predvstupovej pomoci, nástroja európskeho susedstva a partnerstva, rámcového programu pre výskum a technický rozvoj.

2.5. Plán SET je kľúčovým prostriedkom na dosiahnutie ambiciózneho energetického bezpečnosti. Toto sa dá dosiahnuť len pomocou rozsiahlej diskusie s európskymi občanmi, pričom EHSV môže zohrávať úlohu katalyzátora tohto dialógu. EHSV sa domnieva, že zásadný význam má zapájanie občanov (pozri návrh EHSV o európskom dokumente o úspore energie) do riešenia otázok týkajúcich transformácie energetiky, pričom konkrétnu možnosť predstavuje fórum (organizovanej občianskej spoločnosti, ktoré posilňuje európsky energetický dialóg.

2.6. Výbor zastáva názor, že v súvislosti s otázkami transformácie energetiky je nevyhnutné zohľadniť a posúdiť konkurencieschopnosť, vplyvy na zamestnanosť a sociálne zabezpečenie. Regionálne trhy majú potenciál preklenúť nedostatočnú dôveru, keďže konkrétne energetické politiky sa nemôžu realizovať bez dôvery a vzdelávania.

2.7. EHSV sa domnieva, že financovanie plánu SET z rozpočtu Komisie a členských štátov pre výskum a rozvoj je nedostatočné. Preto je dôležité využívať štrukturálne fondy EÚ, Európsky investičný fond a príjmy zo systému EÚ na obchodovanie s emisiami. Investičný potenciál trhového hospodárstva treba usmerniť prostredníctvom inovatívnych programov a stimulov. Úspech je možné dosiahnuť iba prostredníctvom testovania a uplatňovaním širokej škály možností a hospodárskych a finančných inovatívnych koncepcií.

3. Všeobecné poznámky

3.1. EHSV sa domnieva, že cieľom energetickej únie je bezpečnejšia, udržateľnejšia a cenovo dostupnejšia energia pre konečného spotrebiteľa. Energetická únia umožní voľný tok energie cez hranice a zaručí bezpečnosť dodávok v každom členskom štáte EÚ pre všetkých európskych občanov.

3.2. Výbor sa domnieva, že v záujme dosiahnutia ambiciózných cieľov plánu SET musí EÚ inovovať spôsob, akým sa energia vyrába, prenáša, dodáva a zabezpečuje pre zákazníkov. V centre pozornosti tohto nástroja budú spotrebiteľia a na vysoko konkurenčnom trhu sa im musí poskytnúť rozsiahla podpora a technické poradenstvo.

3.3. EHSV sa domnieva, že nové technológie a inovácie budú zohrávať zásadnú úlohu pri transformácii energetického systému EÚ a zmene energetického hodnotového reťazca v záujme toho, aby sa stal pružnejším, pričom budú aktívnu úlohu zohrávať spotrebiteľia (prozumenti, t. j. výrobcovia, ktorí sú súčasne spotrebiteľmi) vrátane malých výrobcov, s novými výrobnými reťazcami, prevádzkovateľmi a regulačnými orgánmi v oblasti energetiky, ktoré majú schopnosť pôsobiť interaktívne na zložitom trhu. Malí výrobcovia môžu zohrávať určitú úlohu v rozvoji a zavádzaní nových energetických technológií.

3.4. Nové myšlienky a technológie by sa mali prenášať z jedného sektora do druhého s cieľom dosiahnuť kritickú masu potrebnú na to, aby sa mohli prijímať kolektívne spôsoby pristupovania k výskumu a inovácií, čím by sa prekonali prekážky medzi jednotlivými postupmi a sektormi.

3.5. EHSV zastáva názor, že nové obchodné modely a nové systémy na zabezpečenie spravodlivej odmeny za služby a riadne fungovanie energetického systému sa budú vo všeobecnosti zakladať na technologickom pokroku zaznamenanom v členských štátoch EÚ. Správanie spotrebiteľov bude možné lepšie pochopiť prostredníctvom transparentného, bezpečného a pre užívateľa ľahko dostupného spôsobu výmeny informácií.

3.6. EHSV sa domnieva, že hospodárska stabilita závisí od odolnosti energetických systémov, ktoré budú schopné čeliť rozsiahlym zmenám stanoveným v pláne SET. Rozvojom inteligentnejších a integrovanejších energetických sietí v EÚ, by sa mala podporiť bezpečnosť dodávok a vysoká kvalita služieb pre spotrebiteľov v členských štátoch.

3.7. EHSV sa domnieva, že cieľom optimalizácie hodnotového reťazca by mali byť nové obchodné modely (opätovné použitie, recyklácia, prepracovanie). Treba podporovať šírenie účinných postupov a možností výskumu a inovácií na trhu v oblasti technológií na úsporu energie, s cieľom zlepšiť proces integrácie a zabezpečiť celkovú účinnosť systému.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV sa domnieva, že ciele programu sú jasne definované. Súhlasí so zámerom Komisie pristupovať k plánu SET tak, aby tento plán pomohol riešiť nové výzvy prostredníctvom cielenejšieho úsilia, integrovanejšieho prístupu a nového spôsobu riadenia a správy. Navrhované zmeny na dosiahnutie týchto cieľov musia byť dobre premyslené a uskutočniteľné.

4.2. EHSV zdôrazňuje, že plán SET by sa mal posilniť tak, aby viac konsolidovali nové výzvy v oblasti výskumu a inovácie spojené s tým, že v celej EÚ budú existovať nové kapacity a zdroje. Výbor súhlasí s tým, že v záujme toho, aby bol plán SET čo najefektívnejší a mal čo najväčší vplyv, treba o. i.:

- zvýšiť finančnú účasť členských štátov a súkromného sektora,
- rozšíriť účasť zainteresovaných strán v rámci celého výskumného a inovačného reťazca.

4.3. EHSV poukazuje na legitímny význam desiatich opatrení, ktoré boli vymedzené najmä zainteresovanými stranami a ktorých účelom je urýchliť transformáciu energetického systému, vytvoriť nové pracovné miesta a stimulovať hospodársky rast.

4.4. EHSV si myslí, že EÚ musí vynaložiť väčšie úsilie na to, aby sa nové, vysokovýkonné, lacnejšie a udržateľné energetické technológie s nižšími emisiami CO₂ dostali na trh po transparentnom posúdení ich environmentálneho vplyvu.

4.5. Výbor sa domnieva, že výskum a vývoj sa v rámci plánu SET musia sústrediť na tieto osobitné prvky, ktoré by mali byť piliermi európskej energetickej politiky:

- konkurencieschopnosť: infraštruktúra a energetické siete, vnútorný trh a konkurencieschopnosť, výskum a inovácia v odvetví energetiky;
- bezpečnosť dodávok: vonkajšia energetická politika, ropa, zemný plyn;
- klíma: energetická účinnosť, obnoviteľné zdroje energie, zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého (CCS), systém EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS).

4.6. EHSV zastáva názor, že v dôsledku intenzívnejšieho využívania technológií na výrobu energie z nestálych obnoviteľných zdrojov energie môže dôjsť k výraznému nárastu nákladov, a pokiaľ sa tieto náklady budú prenášať na spotrebiteľov, mohlo by to spôsobiť výrazné zvýšenie cien v nasledujúcich rokoch, kým sa takéto zariadenia dostanú do fázy priemyselnej výroby. Okrem toho treba upozorniť na to, že zahrnutie externých nákladov a ukončenie vyplácania dotácií na výrobu energie z fosílnych palív spôsobia takisto v dlhodobom horizonte čoraz väčšie zvýšenie nákladov.

4.7. EHSV zastáva názor, že konkurencieschopnosť priemyslu, energetické technológie a politika v oblasti inovácie musia urýchlene vykázať výsledky, vďaka ktorým sa znížia náklady, čím sa urýchli tempo uvádzania udržateľných technológií na trh, pretože v opačnom prípade sa prejavia priame účinky na súkromné investície a národné rozpočty a dôsledkom bude hospodárska recesia.

4.8. Zabezpečenie rovnováhy medzi ponukou, konverziou, prenosom a konečným použitím energie si bude vyžadovať optimalizáciu systému a vývoj nových technológií (vymedzených v pláne SET) s cieľom zaistiť účinnú interakciu rôznych aktérov a zložiek na základe holistického prístupu a potenciálnych synergií medzi energetickými sieťami (elektrická energia, ropa, zemný plyn, teplo a mobilita), so zreteľom na dokončenie vnútorného trhu s energiou.

4.9. Aby sa zaručila pružnosť systému, bude potrebný celý rad iných riešení v oblasti uskladňovania energie, ktoré bude možné prispôsobiť rôznym formám energie. V tejto oblasti existuje potenciál pre nový vývoj. Rozvoj skladovania bude mať zásadný význam pre vyvážený energetický systém, ktorý umožňuje účinne riadiť obnoviteľné zdroje energie, zvýšiť ich podiel, znížiť obmedzenia, minimalizovať a zabezpečiť vyvážené investovanie do infraštruktúry, čím sa spružní energetický systém.

- 4.10. Inovačné nástroje riadenia, spolu s novými zariadeniami na skladovanie elektrickej energie (pevnými a prenosnými) na úrovni konečných spotrebiteľov, poskytnú viac možností na optimalizáciu spotreby a zároveň umožnia nižšie ceny na pružnejšom trhu s energiami. Vodík môže ponúknuť pružné riešenie v oblasti skladovania, ktoré sa môže opierať o decentralizovanú výrobu elektrickej energie a vyvážiť variabilitu energie z obnoviteľných zdrojov.
- 4.11. Cieľom činností v oblasti výskumu a inovácií by malo byť modelovanie, meranie a kontrola prevádzky a údržby decentralizovaných systémov vykurovania a chladenia s nízkymi emisiami skleníkových plynov, vďaka čomu by sa urýchlilo uvádzanie nových energeticky účinných výrobkov a systémov na trh a optimalizovali by sa tri piliere efektívneho využívania energie, a sice meranie spotreby energie, jej optimalizácia a udržateľná prevádzka s cieľom dosiahnuť udržateľné výsledky.
- 4.12. Mestá budú zohrávať dôležitejšiu úlohu pri dekarbonizácii hospodárstva EÚ, vzhľadom na to, že ich urbanizácia sa bude naďalej zvyšovať. V snahe prijať integrovaný prístup k spoločným výzvam a v záujme zlepšenia udržateľnosti je potrebné podporiť rôzne zainteresované strany na miestnej úrovni a spojiť miestne orgány, priemyselný sektor a občanov.
- 4.13. EHSV sa domnieva, že výzva, ktorú predstavuje recyklácia lítiovo-iónových batérií, je hlavne ekonomickej povahy, keďže tieto postupy boli vyvinuté s cieľom umožniť recykláciu s uzavretým cyklom. Mali by sa však prispôsobiť tak, aby sa umožnila aj recyklácia batérií elektrických vozidiel.
- 4.14. EHSV zastáva názor, že európsky sektor výroby batérií sa musí prispôsobiť odvetviu recyklácie a riešiť výzvy spojené s dynamickým rozvojom trhu v oblasti elektromobility a pokrokom zaznamenaným na trhu s prenosnými zariadeniami. Tento sektor sa opiera o pripravenosť EÚ prijať európsku technológiu v oblasti batérií.
- 4.15. V záujme zaručenia bezpečnosti dodávok energie v EÚ je potrebné vytvoriť kombináciu udržateľných technológií (pokročilé biopalivá, vodík a kvapalné a plynné alternatívne palivá vrátane skvapalneného zemného plynu).
- 4.16. EHSV zdôrazňuje, že v EÚ vyvíjajú svoje aktivity podniky, ktoré sú svetovými lídrami v oblasti rozvoja nízkouhlíkových technológií, vrátane jadrového štiepenia. Zásobovanie EÚ energiou musí byť konkurencieschopné a je potrebné, aby sa jej investície do výskumu a inovácie týkali celého dodávateľského reťazca v oblasti technológií, od surovín až po výrobu.
- 4.17. Napriek pokroku v oblasti výroby energie z obnoviteľných zdrojov sa na výrobu elektriny na celom svete naďalej používajú aj fosílna palivá (uhlie). Uhlie sa aj napriek svojej nízkej efektívnosti bude v EÚ na výrobu elektriny používať i naďalej, čo si bude vyžadovať využívanie účinnejších technológií na jeho zužitkovanie.
- 4.18. EHSV konštatuje, že EÚ nemá jednomyselný postoj v súvislosti s jadrovou energiou. Jej politika v oblasti jadrovej energie je rôznorodá. Nové zdokonalené reaktory vo výstavbe môžu pomôcť oživiť jadrový sektor. Takže sa zdá, že aj napriek krátkemu obdobiu váhania je obnovenie jadrových programov reálne. Čas ukáže, či si EÚ môže alebo nemôže dovoliť znížiť podiel jadrovej energie v energetickom mixe, ale v súčasnosti je potrebné, aby pokračovala týmto smerom. Spätná väzba týkajúca sa prevádzkových nákladov a nákladov na prispôbenie najstarších zariadení by mohla byť užitočná pre budúce politické rozhodnutia v oblasti jadrovej energie.

V Bruseli 17. februára 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS
